СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 36. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 13. лютого, 1925. VOL. XXXIII. No. 36. Jersey City, N. J., Friday, February 13, 1925. THREE CENTS

Робітничі юнії думають вести далі боротьбу за закон проти діточої праці.

МІЯМІ, Флорида, 11. лютого. — Виконавчий комітет Американської Федерації Праці постановив вести далі агітацію за ухваленнем поправки до американської конституції, щоби дозволии конгресови видавати закони про діточу працю.

Хоча досі заявилося проти сьої поправки кільканайцять стейтових леґіслятур, то робітничі юнії думають повести сю агітацію в тих стейтах, які ще досі про се не заявлялися.

Леґіслятура стейту Вискансина заявилася нині за поправкою конституції. Зате палата послів стейту Конетикату рішила її відкинути.

ДЛЯ ОХОРОНИ ІМІГРАНТІВ.

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 11. лютого. — Сенатор Натан Стравс предложив стейтовій леґіслятурі ряд проектів для законів охорони імігрантів.

Сі проекти мають на ціли охороняти імігрантів перед обманьствами зі сторони шифкартових аґентів, лікарів, нотарів, і других.

ПРОТИ ДОПОМОГИ СТЕЙТУ ПРИ НАТУРАЛІЗАЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 11. лютого. — Сенат ухвалив нині постанову, щоби федеральний уряд не платив нічого стейтовим судам, які помагають надавати імігрантам американське горожаньство.

За сим проектом стояв нюйорський сенатор Др. Ковпленд, котрий вказував на факт, що в однім Ню Йорку сто тисяч людий жде на видачу їм других горожанських паперів, а не може діждатися їх з вини уряду.

ДЕПАРТАМЕНТ СТЕЙТУ РОСКРИВАЄ ОБМАНЬСТВА ІМІГРАНТІВ.

ВАШИНГТОН, 11. лютого. — Після доказів, зібраних департаментом стейту, богато імігрантів паде жертвами обманів. Є межи ними не лишень жертви приватних банкирів, корабельних картових аґентів та фалшивих земельних купців, але навіть ворожок й чарівниць.

Одна, примірoм, женщина, що представлялася за польську ґрафиню, дурила дівчата, що вона може вистаратися їм мужів-міліонерів.

ДЕПОРТУВАЛИ РОСІЙСЬКУ ҐРАФИНЮ.

НЮ ЙОРК, 11. лютого. — Департамент праці казав відослати до Бремена російську ґрафиню Ольгу Серк, бо вона не мала при собі гроший та могла легко станути публичним тягаром.

СЛІДСТВО ЗА УСТРИЦІ.

ВАШИНГТОН, 11. лютого. — Уряди здоровля кількох міст, які робили досліди над устрицями, розносячими заразки тифу, прийшли до переконання, що всі устричні поля свобідні від тифусових заразків з вимком одного поля коло Сейвила на Лонґ Айленді. Обурені сим ореченнем устричники Сейвила домагаються від конґресу нового слідства над сею справою. На їх домаганне сенат і рішив розвести слідство.

КОНҐРЕС ПОТВЕРДЖУЄ ВИБІР КУЛИДЖА.

ВАШИНГТОН, 11. лютого. — Сенат і палата послів доконали нині послідної формальности в справі вибору нового президента Злучених Держав, потвердивши формально, що новим президентом вибраний справді Кулидж.

ФОРД БЕРЕ МІЛІОНИ ЗІ ЗБАНКРУТОВАНОЇ ЗЕЛІЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК, 11. лютого. — Фордова Компанія подає до відома, що зелізниця Дітройт, Толідо енд Айернтон Рейлровд, котру Форд купив пару літ тому за 5 міліонів долярів яко збанкротовану, принесла йому за два роки понад 4 міліони долярів чистого доходу.

РАТУЮТЬ ЛІТАКОМ КОРАБЕЛЬ ПЕРЕД КВАРАНТИНОЮ.

МІЯМІ, Флорида, 11. лютого. — На кораблі Мунарґо, що пливе з Ню Йорку до Насава, появилася дифтерія. Щоби вратувати корабель перед кварантиною по приїзді до порту, властителі корабля вислали на корабель літаком ладунок протидифтеричного серуму.

ПРАВДИВА ТРАГЕДІЯ НА СЦЕНІ.

НЮ ЙОРК, 11. лютого. — Підчас представлення в театрі Волека один актор вимірив до другого револьвер та стріляв думаючи, що револьвер набитий сліпим патроном. Тимчасом револьвери хтось поміняв і місто револьвера, набитого сліпим патроном, у руках актора найшовся револьвер, набитий на остро. Другий актор вийшов зі сцени з болючою, але не поважною раною в руці.

ЗА ЗНЕСЕННЄМ ТАЙНИХ ЗАСІДАНЬ.

Вашингтон, 11. лютого. — Демократичний сенатор Дил вніс у сенаті резолюцію, щоби на будуче сенат не відбував тайних засідань.

Сенатор звернув увагу сенату, що подібну ухвалу приняла палата послів ще сто літ тому на зад. Він показував також на глупоту заряджуваня тайних засідань, коли всі ґазети подають докладні звіти з тих засідань, а сенат не може нічого більше зробити хіба зігнати свою злість на пустій балачці. Ґазетні звіти по кождій тайній сесії перекручують факти та слова сенаторів, а сі не можуть сих перекручувань простувати, бо їх обовязує тайна.

СЛІДСТВО ЗА НАДУЖИТТЯ ПО ВЯЗНИЦЯХ.

Атланта, Джорджія, 11. лютого. Межи свідками, які ставали у справі надужить у федеральній вязниці, був Ґреґем Бон, котрий заявив, що будучи вязнем подав був позов за надужиття проти начальника тюрми і за те зараз дістав помилуванне.

ТИСЯЧУ ДОЛ. ЗА ФАЛШИВЕ АРЕШТОВАННЄ.

Ґвайт, Плейнс, Н. Й. 11. лютого. Лава присяжних суддів признала нині 1000 дол. відшкодовання Чарлсови Прайсови, за те, що молочарська спілка Бордена, в котрій він працював, яко розвізник молока, казала його неслушно арештувати за те, що він мав давати оцту до молока.

НЕБУВАЛА ПРИГОДА ДИТИНИ.

Пасайк, Н. Дж., 11. лютого. — Чотиролітний хлопчина Ст. Коляр ховзався нині з горба над рікою Пасайком спускаючися так раз з горба він загнався далеко на лід на ріці. Кусок леду, що ще держався при березі, заломався і хлопчина опинився нагло на середині ріки на кризі. Ріка була велика від дощів і ростопів, і ніхто не важився кинутися йому на ратунок. На крик дітий надбігли старші, а межи ними й батько дитини. Се побіг зі знакомим Луисом Цемплером, візником з Ґарфілда, до зелізничого моста над рікою. Тут Цемплер опустився до самої води, і як вода наднесла хлопчину на кризі, Він скорим рухом підняв його на воздухи. Хлопчина перемок добре і найся страху, але йому не грозить ніяка небезпека.

ГЕРОЙСЬКИЙ ВЧИНОК ЖІНКИ.

Одна робітниця проходила улицею Мангайму (Німеччина) коли нараз побачила, як дитина паде з третього поверха. Жінка не стратила притомности ума, прискочила на це місце й схопила спадаючу дитину в обі руки. Дитині не сталося нічо а також і жінці.

ДОГАНА.

Як блискуче функціонує совітський урядовий апарат на Україні — це видно з слідуючого документу надрукованого в ч. 287 харківських „Вістей" і поданого нижче без жадних зміи:

„Догана Ради Народніх комісарів У. С. Р. Р. Українському Бюру Правління Акційного Тов. — „Хлібапродукт" і Всеукраїнській конторі державного Банку.

Заслухавши доповідь Н. К. РСУ, Рада Народніх Комісарів УСРР. установляє, що керовника українського бюра правління акційного тов. „Хлібопродукт" і Всеукраїнської контори державного банку допустили довгочасне проволіканне в справі виконання постанови Ек. Наради УСРР. згідно з якою вони зобовязалися протягом місяця обладувати (?) сховища для кукурудзи і що не вважаючи на низку повторних постанов Ек. Наради УСРР, усупереч запевненням представників Держбанку і Хлібпродукту про те,, що виконувати зазначену роботу вже розпочато, її не виконано по скінчені 4 місяців.

З огляду на явний і непропустимий бюрократизм, виявлений з боку названих орґанізацій, а також відсутність хоч би яких виправдуючих причини, Рада Народніх Комісарів УСРР. постановляє:

Оголосити керовника Українського Бюра Акційного Тов. „Хлібапродукт" і Всеукраїнській конторі Державного Банку за несерйозне відношеня до принятих ними на себе зобовязань догану з опублікованнем в пресі.

Одночасно звернути увагу Правління Вукоспілки й Сіль-Господаря на неприпустимість відволікання у справі виконаня принятих ними на себе зобовязань що до спорудження кукурудзових сховищ. Голова Ради Нар. Комісарів УСРР. В. Чубар.

ПЕРША ПОВІСТЬ ІЗ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ З ПІД ПЕРА ЖІНКИ.

Недавно вийшла на Словаччині друком перша повість із життя Карпатської України. Повість п. з. „Правда побідила' написала жінка Ірена Невицька. За основу взяла життя своєї батьківщини ще з часів історичних перших християн.

ЛЮБОВНІ ЛИСТИ ІСАДОРИ ДУНКАН.

Часописи звідомляють, що Ісадора Дункан, танечниця світової слави жие у великій біді. Тому рішила продати свої любовні листи, надіючись одержати за них великі гроші. Тепер Ісадора Дунке, яка жие в Брукселі, заперечила будьтоби рішилась на щось такого. Каже, що вона не є в біді. Признає, що має богато цікавих листів Д'Анунція, Різьбара Родена головнож Еленори Дізе.

АГЕНТ ОХРАНИ И РЕВОЛЮЦІОНЕР.

Перед висшим судом у Москві відбувався процес проти бувшого аґента провокатора з царських часів, Окладського. Перед війною, належав до „Народної волі" був провідником у ґрупі терористів. Приловлений і засуджений на смерть був уласкавлений і перейшов до охрани. Аґентом провокатором був ще від 1881 до 1917. р. Видав за той час більше, як 60 людей. Тепер був Окладський управителем електричної Централі в Петербурзі. Ніхто не питався, яка була минувшина того чоловіка і булиби до смерти не пізнали його, коли би не припадок. Окладський посварився з робітниками. В сварці один з робітників назвав його провокатором. Робітники повідомили про це суд і зажадали присуду Окладського. Окладський оправдувався, що за Атенаат на царя попався в тюрму; там його так мучили, що не оставало йому ніщо іншого, як віддатися на услуги охрани. Окладського засудили на 10 літ тюрми.

ПІМСТА МАГАРАДЖИ.

Славна індійська танцюристка Нумеа Беґюн дісталася до гарему магараджи. Замкнена в самотині тужила за свободою. Знала вона богатого купця з Бомбаю Абудула Надір Равлі. Вислала до нього потайки лист щоби ратував її. Одної ночі Нумеа втікла з гарему й схоронилася до дому купця Абдула Равлі, тому на нього впало підозріння, що поміг танечниці втечи Абдул Равлі почав одержувати листи, щоби видав танечницю, в противному разі заплатить життям. Абдул Равлі не зважав на погрози, задержав танечницю у себе. Нумеа Беґюн була його любовницею. Але небаром упав Абдул Равлі жертвою загавору. Їхав автом з трома анґлійськими офіцирами і танечницею. За містом напали на нього замасковані люде. Абдул Равлі одержав три смертельні стріли. Офіцири, що старалися оборонити його були ранені. Танечниці покраяли лице кинджалом. На все матиме опоганене лице.

В ЗИМІ ПРИЛЕТІЛИ БУЗЬКИ ДО ГАЛИЧИНИ І ПРИСТАЛИ ДО ДОМАШНЬОГО ДРОБУ.

Обманулись цього року бузьки бо прилетіли з теплих країв, думаючи, що вже весна. А тимчасом хоч в полудне тепло наче в літі, то ночі й ранки ще добре морозні. Бож то ще щойно січень кінчається. І так до села Глухович львівського пов. прилетіло дванадцять бузьків. сидят у своїх гніздах, але злітають на подвіря, коли господиня дає курам їсти й разом із дробом живляться. До Чижикова біля Львова, вернули також бузьки. З Вильна, повідомляють також про поворот бузьків.

Російська амбасада виплачувала гроші на переворот в Німеччині.

ЛЯЙПЦІҐ, Німеччина, 11. лютого. — На розправі проти комуністів в тутешньому найвисшому суді свідок Фелікс Найман зізнав, що російський большевицький уряд приготовляв в 1923 і 1924 році комуністичний переворот в Німеччині, та що виплачував гроші через російську амбасаду в Берліні.

Він зізнав, що на саме оруже одного разу російська амбасада в Берліні виплатила німецьким комуністам $200,000.

ДОВЖНИКИ АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 11. лютого. — В тутешніх урядових кругах кажуть, що британський міністер скарбу Винстон С. Черчил хоче оперти сплату воєнних довгів, які алїянти винні Анґлії, на заможности поодиноких держав і обоняти всім суму довгів, але біднійшим державам більше, а богатшим меньше.

З уваги, що національне майно Франції більше аніж Італії, він хоче зменьшити довг Італії далеко більше аніж Франції.

Се, кажуть, не подобається Франції, але їй годі представляти себе за біднійшу від Італії.

КУДИ ІДУТЬ ГРОШІ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН

ПАРИЖ, 9. лютого. — Тутешня преса друкує лист Зіновєва (Апфельбавма), голови „третього інтернаціоналу", до провідника французьких комуністів Марселя Кашена, в якому він пише, що посилає йому півтора міліона франків на зорґанізованне бунтів серед племен в Північній Африці, що є під французькою окупацією.

РАДА ЛІҐИ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 10. лютого. — Рада Ліґи Народів збереться тут 9-ого березня (марта) с. р.

Кажуть, що від Великої Британії приїде на зібранне Ради міністер закордонних справ Остен Чемберлейн.

БІЙКА МІЖ КАТОЛИКАМИ І КОМУНІСТАМИ.

МАРСЕЙ, Франція, 10. лютого. — Вчера була тут велика бійка між католиками і комуністами. Нова католицька орґанізація уладила тут демонстрацію, а комуністи хотіли її розбити. Прийшло до бійки, в якій було ранених 15 комуністів, 15 католиків і 4 поліцаїв. Поліцаї найтяжше ранені.

Правительство Франції, як кажуть урядовці, вважає обі сі групи ворогами держави.

ПРОДАЖНІСТЬ МІНІСТРА.

БЕРЛІН, 10. лютого. — Бувший німецький міністер почт Антон Гефле зрікся нині посольського мандату до парляменту (райхстаґу).

Тепер суд розведе проти нього доходженне за продажність підчас купна золотої валюти.

ПОЛЬСЬКО-РОСІЙСЬКЕ БРАТАННЄ КОШТОМ УКРАЇНЦІВ І БІЛОРУСИНІВ.

ВАРШАВА, 10. лютого. — При тутешньому польському університеті отворено вчера заходами польського уряду виділ російського православного богословя.

На отворенню був премієр Владислав Ґрабський і другі польські міністри, а також російський православний митрополит Діонизій і православні священики.

Митрополит Діонизій виголосив подяку польському народови, що задоволює потреби російської церкви, і вдячність польському народови за прихильність до тої церкви.

(Митрополит Діонизій і ціла православна епархія під Польщею є для церков православних Українських і білоруських на Західній Україні і Західній Білоруси під польською окупацією, а не для російських, яких там нема, але Москаль Діонизій разом з польським урядом стараються удержати там церкву МОСКОВСЬКУ під опікою і контролею Польщі).

ПОСЛИ СТРІЛЯЮТЬ В ПАРЛЯМЕНТІ.

ЛОНДОН, 10. лютого. — З Царгороду (Константинополя) повідомляють, що вчера один посол в турецькому парляменті в Анґорі (в Малій Азії) виняв два револьвери і вистрілив з обох у свого товариша і політичного противника, котрого важко ранив.

КАЙЗЕР НЕВДОВОЛЕНИЙ ЗІ СИНА.

БЕРЛІН, 10. лютого.— З Голяндії повідомляють, що бувший німецький цісар Вільгельм Гогенцоллерн дуже невдоволений, що його син, бувший пресоолонаслідник Фридрих Вільгельм здобуває тепер в Німеччині популярність. Він хотів би вернутись на німецький престол, але не хотів би туди пустити свого сина.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
[illegible] cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One y[illegible]	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six mo[illegible]	[illegible].75	На пів року	$ 3.75
Three [illegible]	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign [illegible] City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year [illegible]	$10.00	На рік	$10.00
Six months [illegible]	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ І „ФРАНЦУСЬКІ ГРАНИЦІ" ПОЛЬЩІ, ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ, ЮГОСЛАВІЇ І РУМУНІЇ

З Лондону повідомляють:

При кінці березня (марта) сього року відбудеться в Лондоні англійсько-французька конференція у справі французьких военних довгів, які Франція винна Англії, й у справі забезпечення границь Франції.

У сих справах правительства Англії і Франції вже тепер ведуть вступні переговори.

Французький премієр, одідичивши заграничну політику бувшого премієра Пуанкаре, не відступає від неї, але далі її придержується та оборонює.

Він повторює за своїм попередником, що для Франції не досить забезпечення границь її і Бельгії перед нападом Німеччини, але також і її союзників: ПОЛЬЩІ, ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ, ЮГОСЛАВІЇ І РУМУНІЇ перед їх сусідами, бо нібито границі тих малих її союзників се життева справа Франції і неначе „східні" її границі.

Одначе англійське правительство рішучо відкидає се домагання Франції, кажучи, що Велика Британія ані не має інтересу ані охоти боронити ті нові маленькі державки ані перед Росією ані перед Німеччиною.

До того, як тут говорять і пишуть, навіть французьке домагання щодо забезпечення самих границь Франції і Бельгії стріне перепони, бо хотяй Англія за сим може заявитись, то ледви чи прийме се ціла британська імперія, яка не хоче воен, а зокрема воен чужих держав. Се, кажуть, могло би спричинити боротьбу внутрі британської імперії, а тоді домінії радше покинуть війну аніж мали би мішатись до чужої війни і довести до розбиття британської імперії.

* * *

З того видно, що Франції приходиться їсти, що наварила.

Вона наварила малих штучних державок на зразок покійної Австрії; сипле гроші у їх бездонні каси; озброює їх; готує до війни; а сама готується до панування на континенті Европи й у світі, а тут...

А тут Англія й Америка псують Франції пляни і бизнес, кажучи їй, щоби платила їм 35 міліярдів золотих франків.

Як же се так? Франція стільки не має. А дусити її? Таж вона не Німеччина побіджена! Вона союзник, побідник і таке інше. Вона може й могла би платити, якби не потребувала годувати амуніцією й оружем: Польщі, Чехо-Словаччини, Югославії, Румунії. Але годує і каже, що мусить, бо се підпора на Сході Европи її панування на континенті Европи. Франція могла-б їм не дати їсти динаміту і стрільного пороху, але якби Англія заявила, що буде оборонювати ті „границі", які Франція їм повизначувала. Тоді „побідник" мав би трохи свобідних гроший і міг би платити на довги Англії й Америці.

* * *

Але Англія сими французькими плянами не одушевлюється, бо і пощо-ж?

Чи вона хоче, аби Франція царила на континенті Европи? Вона ніколи того не хотіла і не хоче.

Чи вона хоче штучних державок в середній Европі як Польща, Чехо-Словаччина, Югославія, Румунія? Вона того не хоче, бо знає, що істновання тих штучних зліпків се постійна небезпека війни, якої Англія не хоче, бо се тільки шкодить її торговлі.

* * *

Кромі того, як сказано, вже не сама Англія ґаздує. Вона мусіла передати ширшу владу своєї імперії в руки всіх складових частий, себто домінiй, британської імперії, які простягаються по всіх пяти частях світа, а яких інтереси такі широкі, ріжнородні, складні і далекосяжні, що просто дитячою іграшкою виглядало би пропонувати їм іти битись за штучні „границі" якоїсь глупої „польської імперії" чи подібної Румунії.

Великобританські домінії навіть не хотять пляну Бенеша, який хотяй проти-военний, але тягне обеднанців до війни.

Виходить, що Франція таки сама мусить зїсти, що наварила. Як залавиться Польщею, так як задавилась Росією, то може бодай дрібку розуму навчиться.

КАЇНОВА РОБОТА

При варшавській православній митрополії виходить російською мовою клерикальний журнал „Воскресния Чтенія". З того журналу довідуємося про реорганізацію Виленської духовної семінарії, яка випускати-ме священиків для цілого ряду українських повітів Волині і Полісся. Показується, що в програму навчання сеї семинарії входять мови: польська, московська, церковно-славянська, німецька, французька, латинська, грецька і... нема тільки української мови, себ-то мови на-[illegible] який ті отці духовні мають навчати. Хитрі „реформато-[illegible] що казати!

ПОЛІТИЧНІ ВЯЗНІ НА ВОЛИНІ

Недавно повідомляли часописи, що скоро має відбутися на Волині великий політичний процес проти 150 чоловік, що нібито приготовляли повстання. Тепер ходять чутки, що прокуратор передав справу знов до слідчого, бо не було достаточно даних на це, щоб людий віддавати під суд. Зате є певні відомости, що 65 чоловік може бути випущених за кавцією. І так можуть бути випущені за кавцією по 1000 золотих: Сергій Наумов і Петро Давидчук; по 500 золотих: Федір Бірук і Филимонів; по 300 золотих: Петро Одольчук, Іван Лейко, Микола Осійчук, Гнат Йонаш (його батько сидів разом 4 місяці, обіцяли його зараз випустити, а коли нарешті випустили, то знеможений тюрмою, він до тижня помер), Осип Горох, Марія Копецька, Яків Бартошенко, Кирило Карпович, Семен Василюк, Василь Бобров, Павло Левчук і Петро Бедналик; по 200 зол.: Давид Маляид, Мих. Шаблевич, Петро Матвійчук, Іван Левин, Лев Осік, Пилипчук, Микола Блащук, 2 брати Голянів, Демян Рудей, Прокопчук, Пальчевич, Куцеля, Хома Сусь, Ганьчук, Федось Штуль, Закоштуй, Скібицький, Ішерук; по 150 зол.: Веремчук і Кучунюк; по 100 зол.: Сніжевський, Веберук, Заїчковський, Слюсар, Мижик, Бобров, Василь Іщук, Антін Попович, Ваврик Носик, Ілля Совюк, Антін Панасюк, Андрій Довголюк, Павло Микитюк, Роман Мартинюк, Назар Микитюк, Золотов, Роман Дорощук, Мартин Голуб, Куперян Коломис, Петро Рабоконь, Тарас Коновалюк, Іван Сташик, Юхим Ніконччук, Капітан Куліш, Микола Желяхівський, Оксень Нурдін і ще двох, яких назвиска подані нам нечитко.

Дехто вже зложив кавцію і вийшов на волю, багато родин не в силі зложити навіть 100 золотих, а дехто з вязнів не має навіть родин, що за них потурбувалисьби. А що на це громадянство?

ЯК БІЛОРУСЬКА ДІТВОРА ЗАСТУПАЄТЬСЯ ЗА СВОЮ ШКОЛУ?

В новорічному числі білоруської мужицької ґазети „Krynica" (Криниця), що виходить у Вильні, читаємо осьтаку допись:

„Жодзішки, Свенцянського повіта:

У нас діти не хочуть вчитися по польськи. Ходити, то ходять до польської школи, бо мус, але вчитися по польськи зовсім не хочуть. Кажуть, що хісна нема. В містечку діти не можуть діждатися, коли буде своя школа. Охота до науки є, бо навіть старша молодіж говорить, що колиб була білоруська школа, то підуть ще вчитися.

Кажуть, що учителі жалувалися перед шкільним інспектором, який недавно приїздив до Жодзішок, що діти вже не хочуть вчитися по польськи, то інспектор буцім то мав сказати: „Не можу присилувати".

І як тут не жалуватися, коли вже самі діти у нас добиваються своєї школи. Бо послухайте тільки:

В місцевости Тупальщині є школа, де вчить заіла Полька. Одного разу вона стала щось переказувати по польськи одному хлопчикови з присілка Капачі. Учителька каже: „Jeden", а хлопчина по білоруськи „адзін", учителька знова: „człowiek", а хлопчина по свому: „чалавек". Розсердилася учителька і питає хлопця: „Чому ти не хочеш говорити по польськи?" А хлопець ріже їй у відповідь: „Я не записувався за Польщу, так і не хочу говорити по польськи".

Тут треба пояснити, що у нас, як збирали „Поляки" підписи на польські проповіди в костелі, то не говорили, щоб підписатись за польські проповіди, а увійшовши до хати, питали: „Як хочеш підписуватись? — за Польщу чи за Білорусь?" При цьому підписували навіть малих дітий. Так ось той хлопчина, як не писався „за Польщу", так і в школі вже не хоче говорити по польськи. Учителька по польськи, а він по білоруськи. Його страхають, що учителька прожене зі школи. „Хай проганяє — відказує хлопчина — не треба буде „кари платити". „Ти іспиту не здаси" — кажуть йому знову. — „А хто здав? — питається хлопець? У нас при польській школі ніхто ще не здав".

СМЕРТЬ БЕЛЬҐІЙСЬКОГО ГЕРОЯ.

Недавно помер HENDRIK GEERAERT, вартівник шлюзів на ріці Ізері в Бельґії. Помер у шпиталі в Бріж. Не лише в Бельґії, але і инших краях уважають GEERAERT-A національним героєм Бельґії. А то завдяки цьому, що здержав наступ Німців на фронті Ізери. Було т ов перших днях світової війни. Тоді то Geeraert залив велику полосу землі біля Ізери і так проломив німецьку офензиву. Але плян залити такий великий простір не придумав сам вартівник, а було то в части стратеґічним пляном бельґійського ґенерального штабу. Geeraert якнайдокладнійше знав цілу систему каналової системи фляндського краю, кождий закрут.

„20-го жовтня 1914. року ґенерал Доссін, який оборонив NIEUPORT (читаємо в „ALLGEMEEN HANDELSBLAD") одержав приказ залити водою простір між Пашенделе й Ізерою, Простір цей великий на три квадратні км. А вже була небезпека, що бельґійська армія мусіти-ме піддатися німецькій перевазі. В цьому скритному положенні звернулася бельґійська військова управа до недавно померщого управителя шлюзів. Коґґе в місцевости Верн. Просили, щоби подав вказівки, як би то заткати двацять двіструї води під залізничою греблею NIEUPORT-DIXMUIDE, та й як би то побудувати гроблю довгу на 250 метрів, яка відґраничувала Бельґійців від штучної потопи. Роботу скінчили 26. жовтня і ще тоїсамої ночі бельґійські сапери висадили у воздух міст, який ішов понад каналом із NIEUPORT до VEURNE.

Але щоби пустити воду з озера, треба було конче відчинити шлюзи старого каналу в Верн. Це не вдалося. Тепер покликали на поміч HENDRIK-A GEERAERT-A. За його порадою рішили спробувати відчинити шлюзи обвідного (відпроваджуючого) каналу званого Нордварт. То було небезпечно, бо ці шлюзи не були вже по бельґійському боці. Колиб Німці довідалися про цей намір, то булиб використали його для себе. Тому треба було робити це все дуже обережно. В ночі з 29-го на 30-го жовтня вирушив капітан саперів Юме в супроводі одного капраля і двох вояків і невеличкого відділу біциклістів (які були під командою підпоручника Люпена — він згинув підчас цієї нічної виправи). Веіх їх провадив до шлюзів HENDRIK GEERAERT. Вдалося відчинити шлюзи. Німцям унеможливлено дальший похід у Флямандрії.

GEERAERT-ови було тоді 51 літ. Він і дальше не кидав уже бельґійської армії. Ще нераз проводив бельґійським військовим відділом у сміливих підприняттях. В 1915-ому році при одному такому сміливому пляні ранили його біля шлюзів. Щойно в 1918. році покинув фронт, відзначений бельґійським і французьким военним хрестом, бо мусів іти до шпиталя в Бріж. Тепер GEERAERT помер у цьому шпиталі. Перед самою смертю дали йому ще ордер Леопольда.

ДОПИСІ.

СПРИНҐ ВЕЛЛ, Н. Й.

Жертви на старий край.

Невеличка наша громада, бо всего яких 20 родин, але до народньої праці охоча. Нарід складає щедро жертви на всі народні потреби і не було ще ні одного заклику на який наша громада не відізвалабся. Хоч на гріш по правді кажучи не леґко, бо утримуємо церков та пароха та маємо свій власний Народний Дімок, на якім ще трохи довгу треба сплачувати. А то як на таку малу громаду, то тягар тяжкий. Але се тягар місцевий, а справа народня загальна. Вона не повинна на тім терпіти, і ми то розуміємо і чим можемо, так її спомагаємо.

З нагоди Різдва пійшли старші з колядою і призбирали 13 дол., а діти заколядували 10 д. До того ще наші члени тов. Просвіта від. 16. У.Н.С., зложили свій місячний податок в сумі 7.25 дол. і цілу ту суму вислано до Обєднання у Филаделфії до висилки до краю з таким призначенням: по 10 д. на Рідну Школу і сироти, а 10.25 для укр. інвалідів.

Коляду зложили: І. Сивенький дол. 2; по 1 дол.: І. Цаповський, А. Кашинський, К. Ільків, І. Бреґа, К. Роґовський, П. Бандура, І Кріль, Я Струк, А. Мельник, М. Терпеливець, Й. Роґовський,. Діточа коляда 10 дол.

Народний податок зложили: О. Мельник 3 дол., Й. Роґовський 1.50, по 25 цнт. І. Бреґа, А. Кашинський, К. Роґовський, М. Терпеливець, , Н. Загадайко, Д. Гнилишин, І. Кріль, С. Магомета, І. Сивенький, С. Москаль, М. Оршиця.

К. Ільків.
секр. від. 16. У.Н.С.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЙОНКЕРС, Н. Й. Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 4-ій год. попол. в неділю, 15. лютого в галі Українського Клюбу, 17 Washington St. Суть ріжні справи до полагодження, присутність пожадана після статута. — В. Мандзій, предс.; С. Пиляпишин, секр.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

ПІД УВАГУ ТИМ, ЩО ПІДРОСТАЮТЬ

В Молодечім Депараменті Українського Народного Союза находиться вже тепер ряд членів сього Департаменту, які виходять з літ молодости та осягають вік, у якому вони повинні перейти в департамент дозрілих членів. Число сих дітий буде зростати й за якийсь час їх буде в нашій орґанізації не десятки, а сотки. Тому треба застановитися й сій молодежи й загалови членів над справою сих підростаючих кадрів.

Ся підростаюча молодіж мусить уперед зрозуміти, на яких основах вона находилася в Українському Народному Союзі. Вступила вона до нього не зі своєї волі, а з волі своїх батьків та опікунів. Ті записали дітий у Союз на те, щоби на случай смерти дитини дістати відшкодовання на кошти похорону, тощо. На сю ціль родичі платили по 25 центів у місяць та діставали відшкодованнє розмірно до того, як довго дитина була записана в Союзі. Як видно, се є дуже важна допомога для родичів на випадок смерти дитини.

З того виходить, що така асекурація повинна бути забезпеченнем для родичів так довго, поки вони відповідають за дитину, як довго вони малиби поносити видатки на похорони дитини. З того виходить, що ся асекурація родичів кінчиться з тою хвилею, коли дитина починає самостійне життя, як дитина підросла та отворила власний бизнес або заключила подружа та почала вести осібне родинне життя. З тою хвилею дитина повинна обезпечати вже не родичів, але свою власну родину. Як се зробити, відомо. Треба, щоби дитина приступила яко дозрілий член до Українського Народного Союза.

Власне в сьому переході й лежить трудність. Підростаюче українське покоління, нікуди правди діти, не знає про Український Народний Союз тільки, як треба. Воно належить до Союза, бо їх записали дбалі батьки. Колиж вони виходять з Діточого Департаменту, де вони про се й мало знають, і без відповідних заходів зі сторони членів і орґанізації вони пропадуть і для Українського Народного Союза і, можна сказати, для народа. Ось чому орґанізація мусить поробити спеціяльні заходи, щоби сих молодих у орґанізації задержати. Треба їм представити користи з обезпечення в Українськім Народнім Союзі, звернути увагу на те, що в ньому користи ліпші й більші, як у других подібних орґанізаціях, розповісти, чим Український Народний Союз кращий від бизнесових підприємств.

Можна боятися, що наше старше покоління буде дещо чутися в клопоті, коли їм прийдеться підходити до молодих людий нашого народа, які певно сильно пересякли американськими поглядами, „поамериканізувалися". Однак, від сього нема чого боятися. Власне для того вони скорше будуть могли вловити свій інтерес та холоднійше подивитися на справу. Їх буде богато лекше зааґітувати, як людий, які про асекурацію та запомогові орґанізації ніколи нічого не чували. Як зі старими так і з молодими невдачі боятися нема що. Хто на невдачу не наразився, той ще ніколи нічого не виграв. Невдача сорому не приносить. Більшим соромом є боятися невдачі й навіть не пробувати. Всяку роботу, робить лишень той, хто пробує, а не той обережний, хто всего боїться, бо ануж не вдасться.

Трудности певно будуть, але на те трудности є, щоби їх побороти. Трудностей буде не богато. Як лишень леди проломиться, то зараз полекшає, бо власне ті, що дадуться зааґітувати, станут першими піонірами великого діла серед молодого покоління українського народа, що виросло в Америці. Ось чому батьки й опікуни, відділові урядники й загал членів повинен бачним оком дивитися, щоби притягати до Українського Народного Союза всіх тих, що належать до Молодечого Департаменту Українського Народного Союза, а тепер починають самостійне життя дозрілих людий. Памятаймо, що в молодій крови Українського Народного Союза лежить будучність нашої орґанізації.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ ВАРШАВСЬКОГО СОЙМУ

В ЗВЯЗКУ З ВИДАЧЕЮ ТРОХ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ І ОДНОГО ПОСЛА-КОМУНІСТА ПОЛЬСЬКОГО.

Український Посольський Клюб, підпертий Клюбом Білоруським, і Комуністичною Фракцією варшавського сойму вніс до польського міністра внутрішніх справ і міністра судівництва інтерпеляцію в справі нечуваних і ніде в парляментарних державах світа не практикованих облав на послів, уряджених аґентами польської дефензиви, такого змісту:

„Дня 18. грудня м. р. по памятнім соймовім засіданню, на якому реакційна соймова більшість, кермована клясово-націоналісоичними зглядами, видала трох українських послів незалежників і одного посла комуніста, дефензива, осмілена тою небувалою ухвалою, — обсадила усі соймові виходи юрбою своїх шпигунів і аґентів.

Ті шпигуни ані на крок не відступали від ґруп послів, підписаних угруповань, котрі коло 12 годин вночі вийшли спільно із соймового будинку. Серед тої ґрупи знаходились і чотири видані посли.

Добачаючи в тім поступованню явні вже кпини з недоторканости і посольської свободи взагалі, підписані виражують ґлибоке і незломне переконанне, що робітничі і селянські маси цілої польської держави витягнуть відповідні науки з тих безустанно уділюваних їм лекцій правного порядку, демократії і пошановання законів. Рівночасно підписані запитують міністрів судівництва і внутрішних справ, чи дійсно з їх відома і розпорядження була описана, шпигунсько-поліційна облава вночі з 18 на 19 грудня на опозиційних послів перед соймом Річипосполитої?"

НОВА ПОВІСТЬ БОГДАНА ЛЕПКОГО

(Огляд і оцінка повісти Під Тихий Вечір).

Богдан Лепкий звісний українській суспільности як поет і новеліст, — більше як поет. Він співець задуми, недоспіваних пісень, якогось неозначеного, тихого смутку, якоїсь недаючоїся ясно спрецизувати туги за минулим та далеким. Жив цілий свій зрілий вік на чужині, поза рідним краєм, і тому сей рідний край прибрав у нього форми недосяжного спомину, а туга за тим, чим надихала його молодість, стала есенціональним **м о т и в о м** його творчости. Дехто робить з того закид Лепкому, називаючи його розніженим та плаксивим, насміваючися з нього як з „панського" поета. Міжтим Лепкий тільки щирий, себто такий, яким зробило його життя: спомини першої молодости проведеної на українському селі, виховання в старосвітськім попівськім домі зі старою родинною та соціяльною культурою, вплив батька, палкого українського патріота-романтика і хлопомана, подорожі на Захід та знання західних літератур, а вкінці, від дозрілости, постійне пробуванне на чужині серед літературних, научних та взагалі культурно витончених кругів. Лепкий навіть фізичною появою ніжний і витончений. Такий же й голос у нього і така його душа та його поезія. Робити з того закид поетови і смішно і глупо і неінтелігентно. Лиш люде, не маючі ніякої духової культури ні зрозуміння, що се поезія та що мистецтво взагалі, можуть здобутись на таку вульгарність.

Задача поезії не писати політично-соціяльні маніфести, ані робити яку-небудь пропаганду, чи служити якій партії, а тільки творити красу і висловлювати красу. А крила є в усім, що гарне, що велике, що сильне, що творче і що природне: в любови і в природі, в молодости і в споминах про рідне село, в бурі й у війні, в зриві мас і в появі лискучого двора імператорів. Поет співає нам про красу і творить красу, хочби се була краса глибокого смутку — і в тім його сила. Тарас Шевченко та Іван Франко безсмертні не тому, що в їх творах сильно лунае громадянська струна, голос протесту проти неволі та поклики до бою, до перевороту. Таких, що кидали подібні заклики та протести, були між нами тисячі, а деякі з них вміли сі протести та заклики далеко яснійше, конкретнійше та доцільнійше сформулувати чим сі два генії укр. поезії. Коли вони безсмертні, то тим, що вони великі поети, великі мистці слова і образової мови, творці великої і сильної краси. Драгоманів вважав „Наймичку", поему без ніякого соціяльно-політичного мотиву, найсовершенійшою поемою Шевченка. „Зівяле листє", збірка наскрізь особистої лірики, є найкращою збіркою з Франкових творів. Квітка-Основяненко був рішучо реакціонер, монархіст та прихильник кріпацького ладу. А однак він раз на все остане автором безсмертної „Марусі" та „Сердечної Оксани".

Значить: літературна та культурна вартість поета не лежить в його громадянській позиції. Інша річ з національно-політичного чи соціяльного ... ційного становища. Але се вже не питання мистецтва а політики. Зрештою і Лепкий від неї не всокотився. Є і в нього боєві заклики, національні поеми та патріотична реторика. Але се не його поле — боєва пісня. Спід його ніжних палців найкраще таки виходить тужлива думка, ніжний спогад, задума осінніх піль та лісів, туга за минулим, за тим, що не верне, за недосяжним. Ту він у себе дома, ту він мистець. І за се дякуємо йому. Бо життя людської душі складне та богате: в ній місце і на боеві заклики і на осінну задуму, на палкі, сильні почування і на ніжність та мрії. Ми люде всі і нічо, що людське, нам не чуже...

Сим разом Богдан Лепкий обдарував нас великим романом в трох частях п. з. Під Тихий Вечір. Сам Лепкий назвав його „повістю-казкою" — себто повістю, котрій недостае реальної основи. Ми не погодились би з ним. Його „повість-казка" взята з реального життя, бо обставини, змальовані в ній, справді істнували, а люде, виступаючі в ній як дієві особи, себто люде подібного типу, справді жили. Коли вона є „казкою", то хиба тому, що се повість з минулого та що се минуле, хоч дуже недавне, належить уже до історії. Титул сеї повісти характеристичний для автора: „Під тихий вечір".

Наша література, іменно новійша, не так-то богата на романи. По двох романах Квітки-Основяненка („Маруся" та „Сердечна Оксана" — в першім з них ще сегодня зачитуесь вся молода фракція!), по недокінченім історичнім романі Стороженка „Марко Проклятий", Куліша „Чорній Раді", Панаса Мирного „хиба воли ревуть", Свидницького „Любoрадських", Леонтовича „Per pedes apostolorum", Нечуя-Левицького „Хмара", „Причепі", „Миколі Джері", „Кайдашевій Сімї", „Бурлачці" та „Старосвітських батюшках і матюшках", по Грінченковім „Соняшнім Промінню", Коцюбинського „Тінях давно забутих предків", Кобилянської „Царівні" і „Земли" та по Чайковського „Охтонці", ледви чи дасться назвати ще оден справді замітний укр. роман. Франкові проби роману з життя галицького двора і галицько-української інтелігенції, Маковея та Мартовича проби романів з життя попівських родин вийшли слабкими, бо вони брались писати про те, чого не переживали і чого не знали. Франка і Маковея історичним романам бракло історичної величности, героїчности. Лукіяновича і Крушельницького спробам також недостає ширшого закрою, без якого роман стає оповіданнем чи низкою повязаних зі собою новель. Новеля чи оповідання царствували в модерній укр. літературі і ту Марко Вовчок, Федькович, Франко, Кобилянська, Коцюбинський, Винниченко, Стефаник, Мартович та много инших дали нам справдішні архитвори. Але роману останніми часами нам бракло. Роман се суцільний образ життя, се епопея радини, кляси, верстви, краю чи племени. В модерній укр. душі не було сего епічного спокою, щоби хопити на папір епопею життя. В життю та в ідеях укр. суспільства ішла „ломка", старий уклад і старий світогляд загибали, а нові родились. Завдяки Драгоманову та Єфремову молоді письменники вмовили в себе, що вони мають бути аґітаторами-пропаґандистами, що задача мистецтва „лупати скалу" і „рівняти праві пути" та що література без соціяльно-політичної тенденції се лишня забавка, недостойна синів робучого і страждущого народу. І як ту в такім нстрою творити роман? — Очевидно: ... виходити карикатура, криве зеркало життя. Одні дієві особи виходили сніжнобілими ангелами, другі рогатими чортами — відповідно до свого соціяльного становища; одні ідальними мужиками, другі звірообразними панами та попами. В найліпшім разі, як у Франка, виходили штучні, неживі фіґури наміченних автором, але несхоплених якслід типів. Недостача епічної обєктивности спільна прикмета тої творчости, що чимало послужила соціяльно-політичному розбудженню мас, але з котрої мало-що перейде в будучину як цінности укр. літератури.

„Повість-казка" Лепкого се від часів Нечуя-Левицького перший справді удачний суспільний роман на ширшу скалю. Є в нім суспільна основа, є герої і персонажі, репрезентанти певних кругів суспільства і певних ідей, є основна проблєма, глибоко сягаюча корінням в суспільний уклад а живо зачіпаюча героїв роману (а без „проблєми" нема дійсного роману!), є вкінци нитка, що звязує все те в одну особисто інтересну цілість — любовна історія не одної, але аж двох пар людий. В романі Лепкого є дві повісти: одна в романі актуально переживана, а друга оповідана (з перервами) одним з героїв роману історія любови укр. поповича до ґрафянки, доньки одного з найстарших аристократичних родів. Обі ті повісти сплітаються в оден роман через те, що персонажі другої любовної історії — б. попович і ґрафиня — є рівночасно головними героями цілого роману, в якім закльовуесь, розвиваесь і дозріває любовна історія молодшої пари.

Темою роману Лепкого є проблєма, яка вже на яких десять літ до світової війни стала виринати перед зденаціоналізованою і відорваною від народу, серед якого вона жила, східно-галицькою аристократією, а саме: що їй робити супроти зросту нових, демократичних, проґресивних течій та як їй поставитись до національних і соціяльних змагань прокидаючихся укр. мас. Вже на яке десятиліття до війни серед сеї верстви східно-галицької суспільности замітити можна сліди ревізії світогляду. Вони, потомки давних укр. бояр та українсько-литовських княжих родів, що колись покинули українство для блеску польської, шляхоцької держави, зачинають розуміти, що чим дальше, вони повисають у повітрі — чужі серед розбуджуючогося а енерґійного, молодого укр. моря. Новонароджена укр. культура — література, театр, малярство, наука — зачинають захоплювать їх. Політичне розбудження і орґанізаційний хист укр. суспільства імпонують їм. Разом з тим галаслива, настирлива, шовіністична та плитка вшехпольська „народова демократія" польських міщухів та інтеліґентників надоїла їм. Вони де-далі бачать більш поваги, традиції, серіозности та більш близького і спільного їм в українського попа чи хлопа, чим в вшехпольського редактора, адвоката чи там подібного польського міщуха. Многим з них сильні родові традиції нагадували, що вони-ж не Поляки, а „Русини". Були-ж ще передше, перед 1900-им роком, такі виїмки між ними, як князь Лев Сопіґа з Більча на Поділю, або Федорович зі Збаращини, котрі саме в найґорнійші хвилі українства в Галичині заявляли, що вони не Поляки, а „Русиня" (під чим тоді розумілось: Українці). Тим більше в перших літах XX-ого століття число таких білих круків росло. До Сопіґів з Більча, Федоровича з Збаращини та ґрафа Михайла Тишкевича з Київщини прибували нові: два ґрафи на Шептицях Шептицькі, Тустановські з Книгинич, одна лінія Городиских, Тишковський з Добромильщини, Володковичі зза Збруча, Вольські з Київщини, ґрафи Ржевуські з Волині, Васильки на Буковині, ґрафи Більські на Підлясю та чимало меншої братії. Зачиталось очевидно те, що пережили півстоліття тому взад Чехи: поворот заблудших синів — аристократії — до свого народу. Найшовся й талановитий та високоідейний ідеольоґ сего повороту: Вячеслав Липинський, визначний історик Хмельниччини та дідич з Уманщини, що видавав у Києві (по польськи) специяльний орґан, присвячений пропаґанді повороту спольщеної шляхти до українства і присвоєння нею проґресивного світогляду. Значить: рух був, хоч може не все замітний для поверхового глядача — але був, і то доволі сильний, так сильний, що ним захоплювались навіть деякі, на „Руси" живучі панські роди неукраїнського походження. Очевидно: сей рух був свідомим або несвідомим признанням зростаючої сили української демократії. Але в многих випадках — там, де ясним було, що українство може дати їм меньше чим польщина (як в случаю ґрафів Шептицьких, моґната Володковича або Липинського та всіх навернених до українства дідичів в правобережній Україні) — мотиви повороту були очевидно наскрізь морально-ідейного характеру. Вони вертали тому, бо соромом палило їх сидіти чужими-чуженцями, а то й ворогами, серед народу, котрого кров з крови вони самі були і котрий працював на їх предків. Отсей повільний процес повороту маґнатського роду до свого народу вибрав Лепкий за тему свого роману.

(Дальше буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Орест Дембіцький, радник тернопільського окружного суду, помер скоропостижно на удар мізку в Тернополі дня 14. грудня 1924 в 6-тому році життя. Покійний родився в Побужанах повіт Камінка Струмілова, а по скінченні прав і відбутті судейської практики був суддею в Товмачи, Буську, Любачеві, Бродах, начальником повітового суду в Устриках долішних, і від 1908 до смерти усдовим радником в Тернополі. До війни належав пок. Дембіцький до т. зв. старорусскої партії, а в часі світової війни перейшов, як впрочім неодин з москвофілів, національну еволюцію під впливом розвалу Росії та повстання української держави в Київі і в Галичині й опинився в українському таборі. Належав до місцевих українських товариств і як людина з товариськими прикметами брав діяльну участь в місцевому українському товариському житті, особливо в Українській Бесіді. Як суддя старався по змозі помагати нашим селянам, що мали справи в суді. Працював в суді до останнього дня, а своєю ненадійною смертю викликав жаль у цих, з ким доводилося йому стрічати. Оставив вдову Климентину (другу жінку) з дому Волинських, з котрою повінчався на три тижні перед смертю і трое дітий. В. й. п.!

КОЛЮМБ НЕ БУВ ВІДКРИВЦЕМ АМЕРИКИ?

Звісний анґлійський ґеоґраф й історик В. Ґ. Неш видав недавно цікаву книжку про відкриття Америки, про „справжнього" її відкривця. Анґлійський вчений, який тішиться найліпшою славою в науковому світі Анґлії, — каже, що Колюмб не є відкривцем Америки. Його здогад, щоправда, не є ані новий ані ориґінальний. Але Неш на доказ свого твердження подає богато матеріялу історичного, старанно зібраного. Неш попросту є такої думки, що Колюмб був **обманцем, який доробився із праці инших.** Справжнім відкривцем Америки є не Христоф Колюмб, а нині вже давно забутий еспанський моряк **Мартин Альонзо Пінзон.**

Книжка анґлійського історика (без уваги на ріжні суперечности) подобає на здемаскування Колюмба. Подібні книжки, що обговорюють відкриття Америки, вдоволялися поданнем неозначених здогадів, тверджень непевних свідків і тому такі книжки годі було назвати науковими. А саме Колюмбові противники, опрокинувши твердження, що Колюмб відкрив Америку, не могли навести на підтвердження свого здогаду назвати иншого відкривця. Неш робить це зовсім инакше як його попередники. Він студіював дуже багато в еспанських й італійських архівах, то на доказ свого твердження може подати богато документів.

І Неш доказує, що сміливий еспанський моряк Мартин Альонзо Пінзон зорґанізував експедицію, якій пощастило відкрити Америку. У звісних нам документах сказано про Альонза Пінзона, що то був молодий моряк, який сидів у маштовім коші й перший запримітив американський суходіл і цю веселу вістку сповістив одному свому товарищеві. І цей молодець мав нібито заохотити колюмба до дальшої подорожі. Бо клюмб знеохотився був прикрими розчаруваннями і страшними пригодами й не вірив уже, щоби осягнув свою ціль.

Неш доказує инакше. На його думку справжнім орґанізатором виправи для відкриття Нового Краю й капітаном корабля був цей Альонзо Пінзон. Колюмб прилучився до експедиції лише як звичайний моряк.

І думка шукати Індій у західньому напрямі також не зродилась у Колюмбовій голові. Еспанець на імення **Альонзо Санчез,** на думку Неша, вже перед Пінзоном і Колюмбом, приплив був на свому кораблі недалеко берегів Америки, а думав, що то Індії. Цей Санчез помер пізнійше в Колюмбовім домі.

Колюмб — оповідае Неш — найшов між Санчезовою спадщиною численні записки про подорож задля відкриття. В руки Колюмба попалась і мапа, яку Санчез начеркнув про подорож свого корабля. Тепер Колюмб попросту вкрав здобутки з подорожі й відкрить покійного Санчеза. Але не почувся Колюмб на стільки зручним і досвідченим, щоби на власну руку почати подорож. Тому прилучився до багато здібнійшого як він Альонза Пінзона. І Пінзон зорґанізував подорож на основі Санчезових плянів і довів подорож до цілі.

Самособою, що книжка Неша (дуже богата в цікавий й ориґінальний матеріял) викличе завзятий спір в обозі історикiв і ґеоґрафів. Питання чи матеріял поданий Нешом, є правдивий, мусить розяснити наукова критика.

В. І. Немирович Данченко*).

МОРОЗ МАЛЯР.

1.

На шибах матово-срібний з. З туги за південем зима малює папороти, вершки пальм фантастичні цвіти теплих країв. Але її мистецтво таке закостеніле, як лід. Воно вистарчає хіба для різьбарства. Недостає йому красок тіни й руху життя. Його біле галуззя й риси мертві, як воно само й проминаючі. Проти власної волі перший теплий промінь зітре це сумне наслідування мінливого красками, веселого півдня. Зима помало роючи сльози з жалю за такими мріями сплине по шибах. Коли дивлюся на ці шиби, жаль мені зими, її смуток це і мій смуток. Я так, як і зима списую на отсих картках мої сни з далеких, пахучих країв. А коли в сні бачу ці краї, тоді мої стрічки здаються мені зовсім також бліді і бездушні, як це матово-срібне малярство зими.

2.

Нині вранці на мому вікні диві лілеї. Лілеї з Альжесіраса. Відкіля? Закостеніла північ не знає цеї непорочної і святої краси лілій. З нею можна порівнати лише лице Пречистої. Мальовали її середньовічні містиці, які гаряче вірили в невисказане чудо... За вікном лежать купи снігу, понад крівлями сторчить білий савам... Чорне гайвороння сидить на на них. Моєю тужною мрією є андолюзія, долини Альпугари оплакую в моїх стрічках. Вони кинули мені на вікна ці цвіти, як колись... О як це давно, як давно тому! Сьмаглява Ізабеля у рожевій заграві... Лише вони замерзли і поблідли, їх золоті серця мертві й позблідали. Як і вона під немилосердним подувом півночі. Так вони мертві, але все ще гарні. Так умирають лише цвіти і задержують містичну красу смерти на погасаючих листочках.

3.

Може це безконечна зима знає, як я ненавиджу її. А вона манить мене й малює на шибах тіни моєї пропавшої радости? Хтось немелосердний й повільний, наче величезна змія розвалює вбийчі перстені й впялює в мене очі крізь мутнозелений полярний лід. Його гадючий зір вичаровує мені пишну гущавину, облиту теплим сонцем. Так, таке великанське листя оповите ліянами очарувало мене в пустинях Оринока. Тоді то я розшукав таємничі закутники з Болівару горі цією рікою. Як семитрично поперепліталося це кільчасте гилля, наче стрілці! Що за взірці потворило воно в прорубах! Але ні, щераз ні! Зима мертва не вичаровує ніяких привидів. То я, я сам. Я сам повен щасливих привидів гарної країни минулого, я диктую морозові його образи, так як дорслий чоловік провадить руку дитини, щоби писала. Я сам, — бо то мій віддих слухняний завіщанню серця, переміняється на скелі в ці цвіти, яких повно в мому серці. І моя мрія, мое ціле я... Мої спомини, а скло дає лиш декорацію колишнього щастя. Може музика булаб в силі відтворити його. Але німа північ не має музики. Північ уже наче вовки, знає свист вихру, що вириває у гору з сніжних заспів білі примари й плач грішників, яких гонять демони серед нічної заверухи... Хто сказав, „Куди?" Відтіля не було ще воріття. Мудра гурма гайвороння на білому савані дахів знає це, але мовчить, — так, як чорні знаки отвореного „упокой". Лише бліда смерть читає ту партитуру. Вухо живого не чує голосу смерти...

Ще не чує його.

Переклав М. [illegible]

*) В. І. Немирович-Данченко родився 23. грудня 1844. року в Тіфлісі. Батько його був полковником і брав участь у численних війнах проти Кавказу. Молодечі враження змалював Немирович-Данченко у таких творах, як „Покинута твердиня", „Гірські вірли", „Здеградовані". Учився в Берестейській кадетській школі, опісля перейшов на петроградський університет. Вже тоді (1862—1870) містив поезії по часописах і журналах. Твори Н. Данченка то не сухі географічні описи, але дуже цікаві, мистецьки оброблені твори, часом у формі повісти. Крім цього писав психольогічні повісти. Повне видання творів Н. Данченка обіймає 180 томів! Самих новель написав 12 томів, 40 оповідань для дітий, а більше як 50 популярних праць.

Після перевороту був Немирович-Данченко під большевиками аж до 1922. р. Свої враження з цих тяжких часів списав у знаменитому творі на більше як тисячу сторінок. Є то твір белетристично-публіцистичного характеру й має називатися „Йов у чираках". Н. Д. приготовляє сміє цю працю до друку. За два роки побуту в Празі й Берліні видав сім томів нових творів. Ще чотири томи оповідань має в рукописах. Цього року (в січни) святкували на еміграції 80-ті роковини уродин Немировича-Данченка.

І життя самого Немировича Данченка то справжня повість. Був учасником кождої війни, які Росія царська й революційна вела за останніх пятьдесять літ. Ці переживання списав Н. Д. Це війни: сербсько-турецька 1877. р. до 1878 р., кавказькі походи, російсько-японська війна, світова війна. На війні знаходив найкращу нагоду виявити свою невичерпану літературну діяльність. Найкращі твори Н. Д., то описи воєн. А рівночасно, то не лише описи боїв, але й етнографія, ґеографія, справжні повісти в найліпшому того слова значінню. В перервах між війнами подорожував Н. Д. дуже богато. Описи подорожні, то найкраще, що написав Н. Д. Написав таких творів кільканацять томів. То описи: Андалюзії, Еспанії, Мароко, понії, Венеції, [illegible] Італії, а також [illegible] російські землі, як Кама, Ураль і т. д. Праця Н. Д. на літературному полі вже [illegible] як пятьдесять літ і, хоч йому [illegible] 80 літ, не кидає пера, [illegible] фізичному здоровлі (Ц. М.)

ЯК ЛЮДИ БОРЮТЬСЯ З ХОРОБАМИ.

Хороби — загальне. зло

Хороби по людях ходять, а не по горах і для того кождий рад не рад мусить ними цікавитися. Нема людини, що не хорувалаби чи в дитинстві, чи за молоду, чи на старість. І кожда частина тіла, кождий орган має свої спеціяльні недуги. Деякі хороби держаться певних околиць, инші привязані до певного клімату чи пори року, ще инші нападають людей певного стану і фаху.

Початок недуг.

Богато є недуг на світі, але звідки й коли взялися та се медицина не дає докладної відповіди. Початки людства неясні то щож доперва говорити про хороби. Найбільше правдоподібний буде здогад, що початок недуг сягає початків усякого взагалі життя на землі і що хороби старші від чоловіка.

Причина хоріб.

Причиною хоріб є переважно маленькі істоти мікроби, що належать до ростинного, а по троха і до звіриннго світа. На нашій планеті є їх безмірна скількість, бо в каплі води поміщуються мілиони їх, але тільки маленька часть їх є шкідлива людям, се так звані паразити або галапаси. Величезна більшість мікробів, т. зв. сапрофіти або гнилиники поличні людям, бо спричинюють гниття і розпад мертвих тіл, що инакше завалилиби цілу землю. Вони перетворюють гній трави і всякі відпадки в урожайну землю.

Поширенне недуг.

Давнійше люди думали, що мікроби можуть повстати з неорганічних складників і що одні бактерії можуть вироджуватися в инші. Але наука оба ті здогади опрокинула. Одно лише певне, що залежно від ріжних умовин, хороби можуть виступати в острійшій, або лекшій формі, можуть притаюватися, або й зовсім вигаснути. Також відпорність людей проти хоріб підлягає ріжним змінам. Відома річ, що деякі хороби нападають лише дітей, а старших не зачіпають, инші противно косять старину, а дітей лишають в спокою. Знаємо також, що инші є недуги ростинні, а инші звіринні. Деякі хороби нищать звірята, деякі знов спільні людям і звірятам.

Є три головні види бактерій.

1. Мікрококи — кулисті і то поєдинчі коки, подвійні — діпльококи, грознисті стафільококи і ланцюхові стрептококи. Ті бактерії є без руху.

Друга група є бакцилі в виді полочок, що почасти порушаються самі від себе, прим сухотні зарязки.

До третої групи належать скрутони — спірілі, або пружники, що виконують швидкі рухи, пр. холерні зарязки.

Розмножуються бактерії двома способами.

1. Звичайно через простий поділ; т. зн. одна росте і розпадається на дві половинки і то так швидко, що з одного бакцилу при догідних умовах за добу може намножитися понад 280 білонів таких самих мікробів.

Другий спосіб є творення особливих, страшенно дрібних завосковання зародків, т. зв. спорів. Такі спори є нечувано відпорні проти зверхних шкідливих для них впливів. Вони видержують жахливий холод — 160 і страшну горяч 140 і можуть жити без поживи довгі роки.

Основи науки бактеріольогії положив німецький учений др. Кох. Роберт у р. 1878 через відкриття простих, але геніяльних метод досліду.

І так перша метода є чиста годівля бактерій на бульоново-галяретових розчинах. Бо щойно значучи умови розвитку бактерії можна їх успішно поборювати.

Друга метода до розпізнання бактерій є фарбування їх. Самі мікроби є безбарвні але легко даються пофарбувати і то на ріжні фарби і тоді їх ліпше можна розслідити. Перша метода є щеплення мікробів на звірята, щоби лекше пізнати перебіг хороби і способи її лічення. Таких проб робиться нераз сотки, поки лік стане придатний для вжитку людей. От так славний препарат Ерліх-Гати „сальварзан" почато давати людям щойно по 606 пробі а видосконалено по 909 даві.

Яким же способом бактерії нищать людський організм?

1. Чисто механічно через сильне розмноження затикають і розсаджують кровоносні проводи (жилки) і спинюють працю втнутрішних органів.

2. Бактерії живляться соками людини, або нищать тканки (пр. легенів) і тим способом нищать здоровля.

3. Вкінці бактерії гинуть в організмі і виділюють зі себе страшні отруї птомаїни, що вже в знікаючій скількости затроюють людський організм. Проти тих отруй, (токсин,) бореться організм тим, що витворює протиотруї, які їх рівноважать, але не все це вдається. Щеплення проти холери, тифу, тетану, скаженини є як раз такими хемічними протиотруями, що їх штучно впроваджується в людську кров.

Дуже часто бактерії ділають усіми трома способами рівночасно пр. при гальопуючих сухотах і тим скріплюють недугу.

Як переносяться недуги?

Бактерії переносяться потрійним способом.

1. Через повітря (найрідше)
2. Через воду. 3. Через поживу.

Що шкодить бактеріям і від чого вони гинуть?

1. На культурах бактерій перекональися вчені, що по короткім часі бактерії самі від себе гинуть, хоч ще є досить поживи. Причиною того є їх власні виділини, переміни матерії і висше згадані птомаїни.

2. Дальше шкодить їм сухе повітря і сухе підложе. Навпаки серед вогкости пр. у вогким помешканню вони красше розвиваються.

3. Висока температура (горяч) бактеріям значно дошкульнійша ніж мороз.

Від чого гинуть бактерії.

Вже при 60 прц. гинуть переважно бактерії, окріп забиває їх дуже швидко і лише зародки спори вимагають довшого ділання. Ще швидше вбиває бактерії горяча пара, якої вживається до дезинфекції біля й одежі.

Вкінці ділають убийчо на бактерії ріжні хемічні препарати. Одні з них спиняють розвиток мікробів (антисептика) другі прямо їх убивають (дезинфекція).

Найсильнійший з усіх розчинів є сублімат (хльорід ртути), бо вже 1 прц. убиває моментально найбільш відпорні бактерії і спори носатини. Колись популярний карболевий квас (феноль) уступив тепер місця менше отрійним, всетаки успішним відказникам, що ними є лізоль і креоліна, перетвори теру.

Трудність ліків

Є ще богато инших складників, що нищать бактерії, але примінення їх до ліків натрапляє на таку трудність. Бактерії кидаються насамперед на найслабші і найніжнійші части людського організму. слизні болони, тканки, червоні тільця крови, внутрішні органи. Медицина знає сильні ліки, що від них усі бактерії зараз би погинули, але ще швидше завмерлиби тканки організму. Вся трудність у тім, щоби знайти ліки дошкульні бактеріям, а нешкідливі, а радше мало шкідливі для тіла.

Богато ліків, що помагають пр. на жолудок шкодять серцю, ті що добрі на викликанне потів шкодять жолудкови і серцеви.

Наука бактеріольогії ще молода і годі вимагати від неї охорони і лікв проти всіх хоріб, тим більше, що ще богато зарязок досі не розсліджено лише тому, що вони страшно дрібонькі так, що через найсильнійший мікроскоп їх не видно, але ще й тому, що виступають у суміш з иншими бактеріями, що не даються зафарбувати відокремити від инших і штучно вигодувати.

Чи вдасться коли людям позбутся шкідливих бактерій і вигубити їх до тла — се річ дуже сумнівна.

Далеко важнійша і близша задача є збільшости відпорність людий проти хоріб.

1. Через створення гігієнічних умовин життя, навіть примусово. 2. Через руханку і спорт..

ЖАРТИ

Син: Тату, нині всього два знали відповісти учителеви на питання

Батько: А що учитель питав ся?

Син: Хто збив шибу.

А: Чому діти безперестанку говорять богато?

Б: Бо вони говорять матірною мовою.

Катехит: Що мусимо зробити щоби дістатися до царства небесного?

Школяр: Вмерти.

— Пані, чи ваша мати мала яку дитину?

Полісмен: Маєте подорожний документ?

Злодій: Подорожую інкогніто.

Перестаріле.

Чоловік: Алеж то перестаріла песа!

Жінка: Я також тої думки. Між першою й другою дією минає один рік, а служниця ще та сама.

— Пані вийшли — сказала служниця до жінки, що прийшла в постину.

— Дуже мені приємно, — відповідає ця — бо як пані щойно визирала споза завіси, я думала вже, що вона дома.

Маленька Марійка: Скажіть тітко, чи давно була вже також письменицею?

— Чому це ти питаєш про це, моя дитинко?

Марійка: Мамцю кажуть усе, що ти за молоду робила гарні історії!

Власник бару: Нашому першому скрипакови давали вже тисячу долярів за його скрипку.

Гість: Я не мігби аж тільки дати, але двадцять долярів дав би я зараз дуже радо, коби він лише, як стій перестав грати.

Госпоиня: (приймає нову служницю на службу): А чому тамта пані відправила вас?

Служниця: Казала, що я не мила дітий.

Учитель: Адам був перший чоловік. Він жив в Мезопотамії...

Школяр: (здивовано) Як то, вже він був чужинцем?